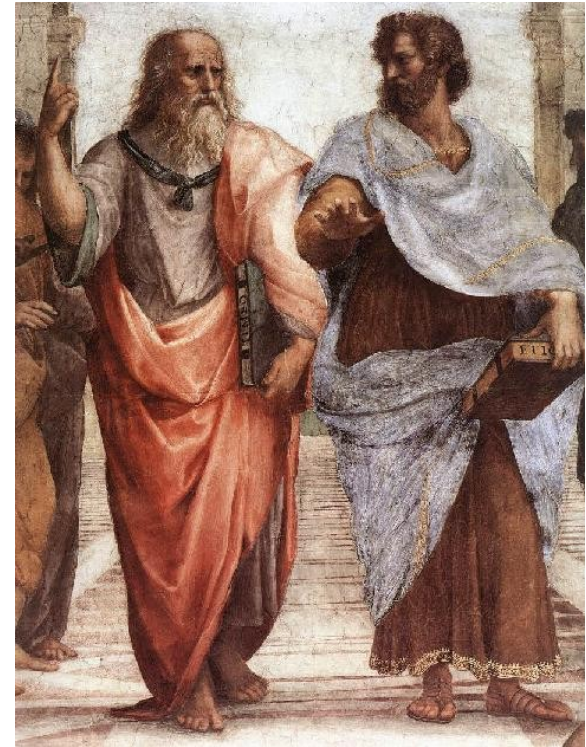

Stát

- v centru politického myšlení již od dob Platona
- Aristoteles – člověk je tvor společenský (*zoon politikon*)
  - Stát = dokonalé společenství, které se řídí ústavou
- Jako odborný termín (lat. status – stav) zavedl až Machiavelli (1469-1527)

Stát

■ 3 hlavní rysy (Weber, Jellinek)

- Soubor institucí, které stanovují prostředky násilí
- Výkon moci nad lidmi, kteří žijí na geograficky omezeném území
- Monopol státu na vládnutí nad daným územím

■ Max Weber

- Stát = lidské společenství, které si na určitém území nárokuje pro sebe monopol legitimního fyzického násilí. Stát je tak jediným zdrojem práva na násilí

Stát

- **Právní stát**
- **Ústavní stát**
- **Národní stát**
- **Sociální stát/stát blahobytu (welfare state)**
- **Stranický stát**
- **Spolkový stát**

Právní stát

■ Konec 19.stol. - idea právního státu

- instituce zaručují, aby byl právní řád dodržován „jak ze strany poddaných státu, tak i ze strany orgánů veřejné moci“
- Bezpečné záruky, aby stát nezasahoval do individuální sféry jednotlivce
- Vázanost státních orgánů právem

Právní stát

- nejprve v Anglii v 17.století
- Princip se vyvinul ze soudního procesu
- ústředním prvkem v Anglii a později v USA se stalo soudní právo
  - založené na závazných precedentech
  - a dále rozvíjeno cestou jejich výkladu

Ústavní stát

- **Běžné zákony a další předpisy jsou poměřovány ústavou**
- **Existuje orgán, který rozhoduje o ústavnosti zákonů**
- **Zrod ÚS: v USA, kde tyto zásady formuloval a aplikoval Nejvyšší soud**
- **V Evropě ÚS až se vznikem ústavního soudnictví**

Atributy státu (politická geografie, M. Glassner)

- Teritorium
- Trvalá populace
- Systém vlády (politický systém)
- Ekonomický systém
- Infrastruktura (cirkulační systém) – cesty, silnice, železnice

Státní moc

- **univerzální schopnost státu prosazovat na svém území obecnou vůli**
  - Tato vůle je vyjádřena v prvním řádu
  - včetně prostředků donucení
  - Moc suverénní a nezávislá na jiné moci

2 atributy státu (hledisko mezinárodního práva)

- **Suverenita – nezávislá a neomezená moc státu nad lidmi na daném území**
  - Nezávislost na jiné státní moci
  - Výlučnost – tzn. jediná státní moc
  - Neomezenost z hlediska uplatňování
- **Uznání (vnější suverenita) – stát musí být uznán významnou částí mezinárodního společenství**
  - Taiwan, Kosovo, Severní Kypr (1983), Jižní Osetie, Abcházie

Legalita

- **Moderní stát zakládá svou autoritu a moc na**
  - **Legalitě**
  - **Legitimitě**
- **Pernthaler (1986): „dvojitě politicko-státoprávní ospravedlnění státní moci“**
- **Alternativy:**
  - **Legální ale nelegitimní**
  - **Legitimní ale nelegální**

Legalita státu

- **Zákonnost – uplatňování státní moci omezeno a stanoveno zákonem**
- **Úzká vazba na právní stát (rule of law)**

Legitimita státu

- **Pojem užit při restauraci monarchie po roce 1815 ve Francii a v Evropě**
  - „nelegitimní“ – napoleonská monarchie a revoluční republika
- **Legitimita – uznávání a respektování autority státu, vztah důvěry společnosti ve vztahu ke státu, legitimita je opakovaně obnovována ve volbách**
- **Koncept společenské smlouvy (J.J. Rousseau, J. Locke, T. Hobbes)**

Zhroucené státy (failed states)

- **Státy, které selhávají při plnění svých hlavních funkcí**
  - **Ztráta kontroly nad svým územím (= ztráta monopolu užití legitimního fyzického násilí na svém území)**
  - **Absence legitimní autority a schopnosti přijímat rozhodnutí**
  - **Neschopnost zajišťovat základní veřejné služby**
  - **Neschopnost tvorby vztahů s ostatními zeměmi**

Zhroucené státy: průvodní jevy

- **Intervence vojsk jiných zemí**
- **Fragmentace území**
  - **Místní „bosové“ (warlords)**
- **Neschopnost státu plnit své funkce**
  - **Justice**
  - **Politice**
  - **Armáda**
  - **Infrastruktura**
  - **Regulace ekonomiky**

Zhroucené státy: průvodní jevy

■ Hospodářský rozvrat

- nízká životní úroveň

- Uprchlíci

■ Korupce

■ absence vlády práva

- Anarchie

- občanská válka

- Porušování lidských práva

- Emigrace

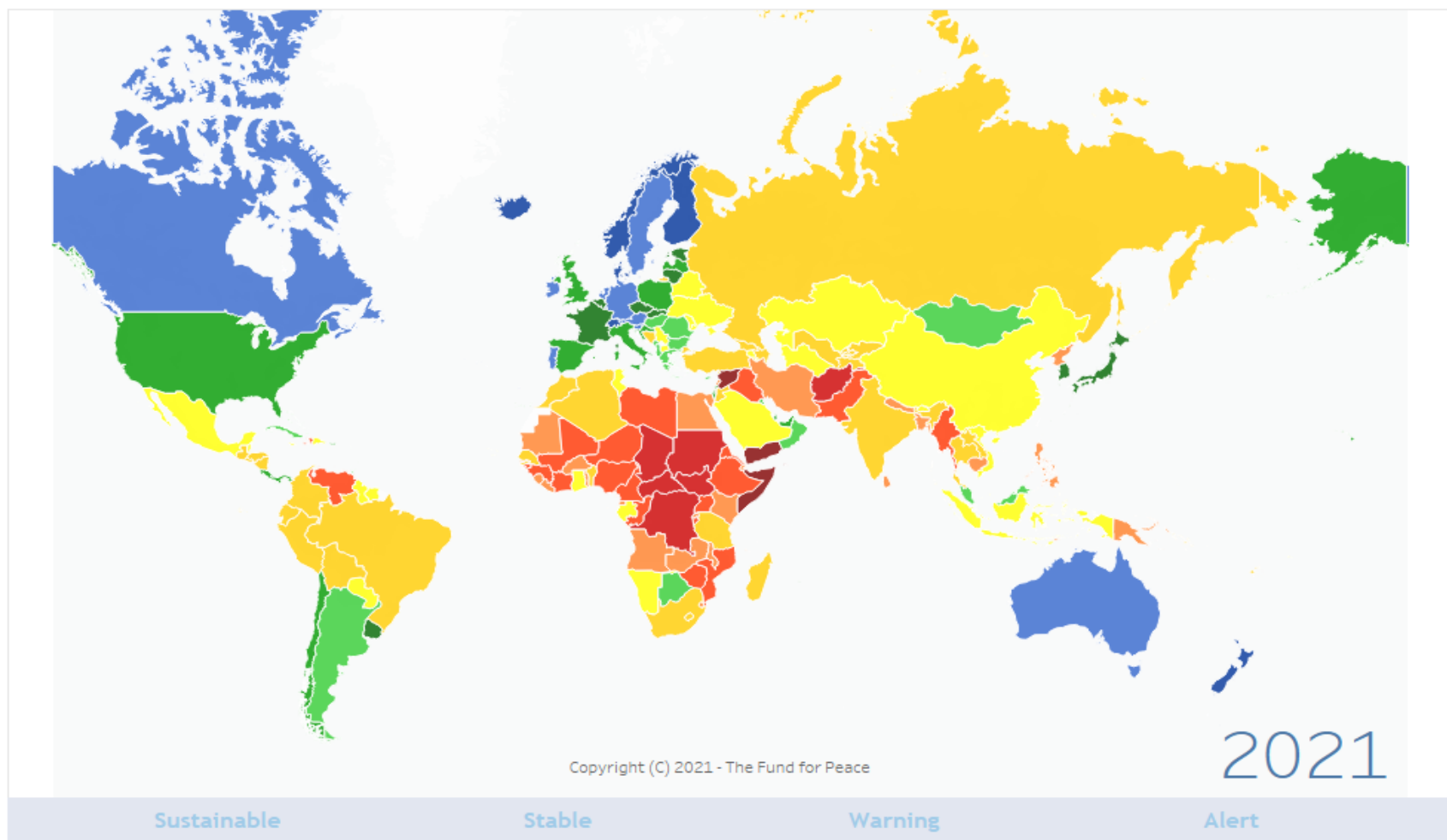

Dvacet „nejhorších“ případů (2011)

- Somálsko
- Čad
- Sudán
- Demokratická republika Kongo
- Haiti
- Zimbabwe
- Afghánistán
- Středoafriická republika
- Irák
- Pobřeží slonoviny
- Guinea
- Pákistán
- Jemen
- Nigérie
- Niger
- Keňa
- Burundi
- Guinea-Bissau
- Barma
- Etiopie

Fragile state index (2021)

Dělba moci

■ Proč dělit moc ?

- Obavy ze zneužití (tj. koncentrace moci)
- Vyvažování
- Pluralita mocenských pozic

■ 2 obecná hlediska

- Vertikální dělba moci
- Horizontální dělba moci

Dělba moci

- **Vertikální dělba moci**
  - **Obec – kraj - stát**
- **Horizontální dělba moci - Montesquieu**
  - **Zákonodárna**
  - **Výkonná**
  - **soudní**

Stát

Stát a územní dělba moci (vertikální struktura moci)

- **Unitární stát**
- **Federace**
- **Konfederace**
- **Unie (příp. společenství států – Commonwealth)**

- **Kritériem klasifikace**
  - **Míra rozdělení svrchovanosti**

Unitární stát

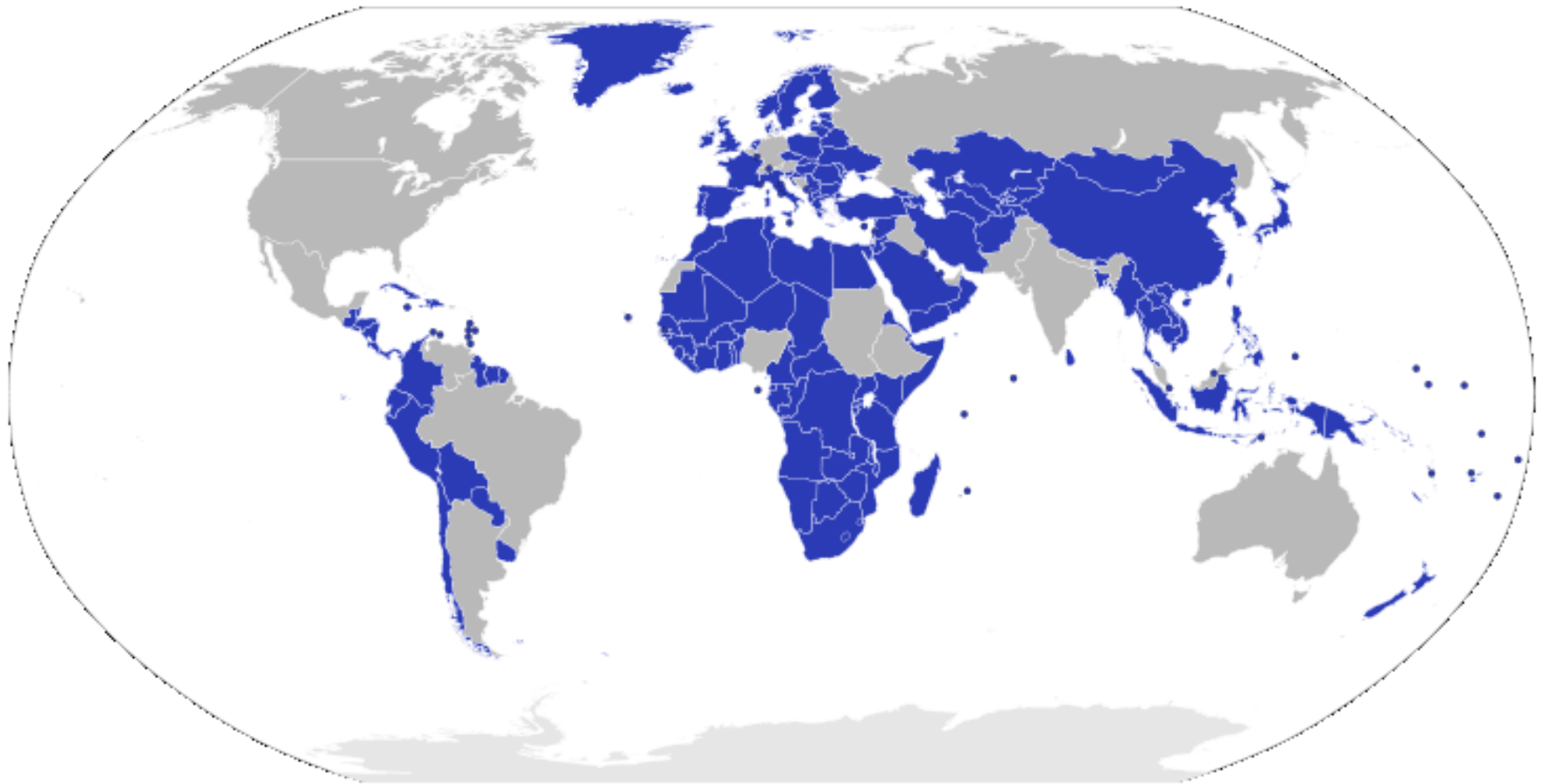
■ Nedílná státní suverenity

- Hledisko vnitrostátní i mezinárodní
- Pouze nejvyšší orgány státu jej zastupují v mezinárodních vztazích
- Nedělitelnost území

■ Jednotná, nedělená státní moc

- jediná soustava nejvyšších státních orgánů
- Jediná ústava
- Regionální a lokální právní normy se vydávají jen na základě celostátních zákonů a v jimi stanovených limitech

Unitární státy

Unitární stát

- Jediné občanství
- Územně správní jednotky jsou nedílnou a trvalou součástí státu a nemohou z něj vystoupit
  - Právo centra rušit či měnit jednotky státu
- Prototypem unitárního státu – jakobínský centralizovaný, unifikovaný stát

Unitární stát

■ Glassner – ideální parametry unitárního státu

- Jediné centrum (hlavní město)
- Kompaktní tvar území
- Ne příliš velký
- Rovnoměrně osídlen
- + kulturní homogenita

Decentralizace

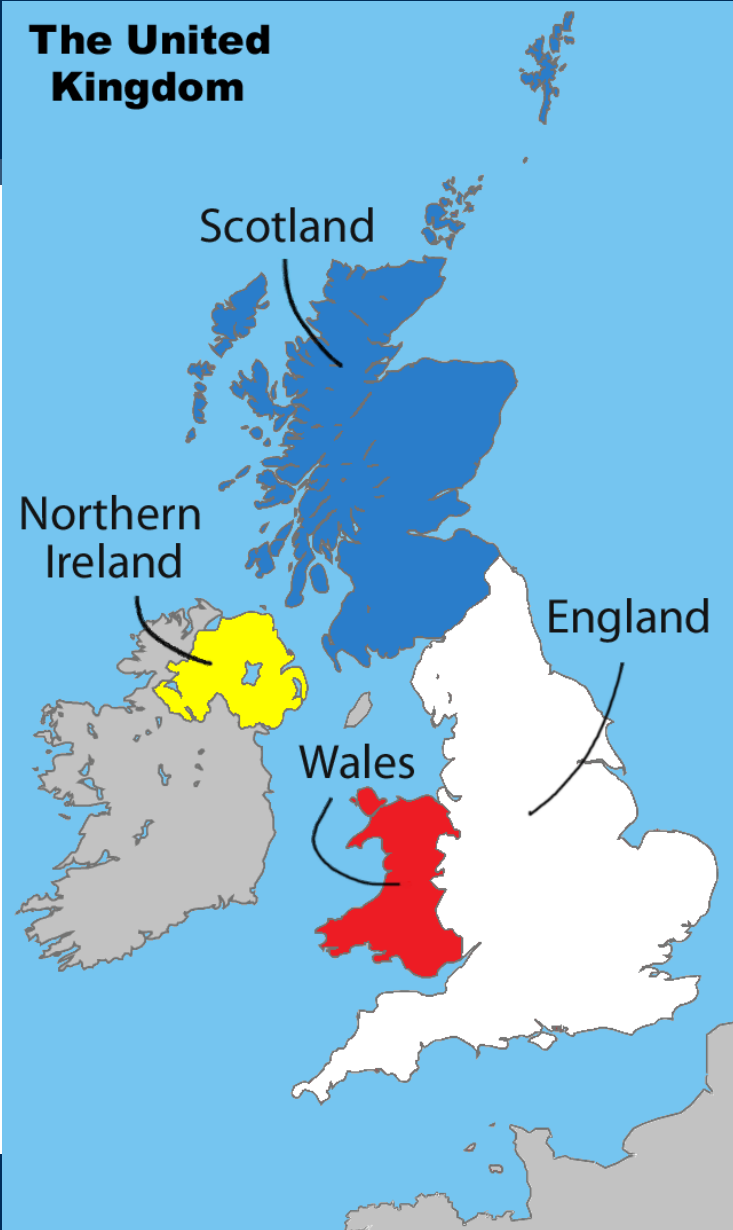
- **Různá chápání tohoto pojmu**
- **Různá východiska**
  - **Motivace pro decentralizaci**
- **Různé obsahy pojmu**
  - **Přenos administrativních kompetencí (dekoncentrace)**
  - **Přenos rozhodovacích kompetencí**

Decentralizace aj.

■ Různá označení

- Regionalizace
- Regionalismus
- Decentralizace dekoncentrace
- devoluce

The United Kingdom

Decentralizace

- **2 typy institucí**
  - Centrální (národní)
  - Periferní (regionální, provinční, lokální)
- **Vztah obou úrovní často upravuje ústava či jiný zákon**
  - Stanovení úrovní vládnutí
  - Distribuce kompetencí

Výhody decentralizace

- **Přizpůsobení místním podmínkám a požadavkům občanů**
- **Zkrácení vzdálenosti mezi poskytovateli a příjemci služeb**
- **Větší znalost místních podmínek**
- **Větší participace místních na místní správě**
- **Větší zodpovědnost místních úřadů**
- **Větší legitimita správy**
- **Obrana proti přílišné centralizaci**
- **Zabránění místního „nacionalismu“ či radikalismu a nepřátelství vůči centru**

Federace

- **Lat. foedus – smlouva (dohoda)**
  - tzn. smlouva o sdružení, integraci více jednotek do určitého celku či unie
- **Foedera – ozn. smlouvu o spojení římské říše se státy či kmeny, které**
  - zůstaly svobodné (*foedera equa*)
  - byly podřízeny římskému imperiu (*foedera non equa*)

Federace

- **J. Althusius (1557-1638) – „otec federalismu“**
  - idea budoucí společnosti budované na federativním svazku (consociatio)
  - vesnice je federace rodin, město federací cechů, provincie federací měst, království federací provincií
- **Další teoretici – Ch. Montesquieu, I. Kant**
- **Praktická realizace moderní federace – USA na konci 18.století (viz Listy federalistů – Hamilton, Jay, Madison) – obhajoba federace proti slabé konfederaci**

Federace

- dobrovolné spojení rovnoprávných, autonomních subjektů (země, oblasti, strany, zájmové organizace) do jednoho státoprávního celku (unie, spolek, svaz)
- Jednotky mají vlastní – původní, tj. neodvozenou, legitimitu
- Kompetenční výsost je rozdělená (dualismus rozhodovacích center)
  - 2 separátní úrovně konstituované moci
- Princip subsidiarity

2 cesty ke vzniku federace

- **Decentralizace – federalizace unitárního státu (např. Belgie)**
- **Spojení původně nezávislých celků (např. USA)**

Federace - hlavní rysy

- **Rozčlenění státu na dílčí teritoriální jednotky státní povahy**
- **Rozdělení zákonodárné a výkonné moci mezi „spolek“ a členské státy, které mají významnou míru autonomie**
  - **Dělbba moci zakotvena ve federální ústavě**
- **Reprezentace členských států ve spolkovém parlamentě a jejich účast na tvorbě spolkových zákonů**

Federace – hlavní rysy

- **Mechanismy řešení konfliktů mezi spolkem a státy, ochrana menšin – rozhodování kvalifikovanou většinou**
- **Ústavní soudnictví – arbitrem při sporech orgánů obou úrovní**
- **Společné úkoly jsou řešeny celkem**
  - **Obrana, zahraniční politika, hospodářská politika, doprava, měnová politika, otázky vnitra a soudnictví**

Zvláštní kompetence členských států federace při změně federální ústavy

■ USA – návrh na změnu ústavy

- 2/3 Kongresu
- Nebo konvent zástupců jednotlivých států, požádá-li 2/3 zákonodárných sborů o jeho svolání Kongresem
- K přijetí dodatku nutný souhlas 3/4 zákonodárných sborů členských států federace

Zvláštní kompetence členských států federace při změně federální ústavy

■ Švýcarsko

■ Změna celé ústavy

- Na návrh jedné z komor Spolkového shromáždění
- Nutné nové volby do obou komor
- Nutný též souhlas v referendu ve většině kantonů

■ Návrh na změnu stávající ústavy

■ Německo

- Změna ústavy – nutný souhlas 2/3 Bundestagu i Bundesratu (čl. 79)

Dělba moci ve federaci

■ Tzv. kompetenční kompetence

- Určují dělbu kompetence mezi federací a členské státy
- Přísluší federálním orgánům
- Členské státy však mají vliv na kompetenční kompetence (např. změna ústavy)

■ Enumerační princip

- Platí pro kompetence federace
- Pozitivní výčet kompetencí, které má federace

Federace

■ Tzv. zbytková klauzule

- O tom, co není vymezeno pro federaci, rozhodují členské státy federace
- Švýcarsko (čl. 3)
- Německo (čl. 30)
- Rakousko (čl. 15)

Federace

- **Dvojí státní občanství**
  - Státní příslušnost k federálnímu státu
  - Státní příslušnost ke státu federace
- **Jediné státní občanství**
  - Platí v Belgii

Federace

- **2 typy dvojího státního občanství**
  - **Primární je státní občanství členského státu**
    - Pak se občan stává automaticky i občanem federace
    - Rakousko, Švýcarsko
    - Československá federace
      - Zásady nabývání občanství však určoval federální zákon
  - **Primární je státní občanství federace**
    - Německo – čl. 73
      - Státní příslušnost Spolku
      - Státní příslušnost v zemích
    - Čl. 116 – priorita spolkového (německého) občanství
    - USA (XIV.dodatek k ústavě)

Federace X federalismus

■ Federalismus

- Politická ideologie
- Politická teorie

■ Federace

- Institucionální uspořádání

■ Federalismus může existovat bez federace

- Ne naopak

Federalismus

■ 2 hlavní teoretická východiska

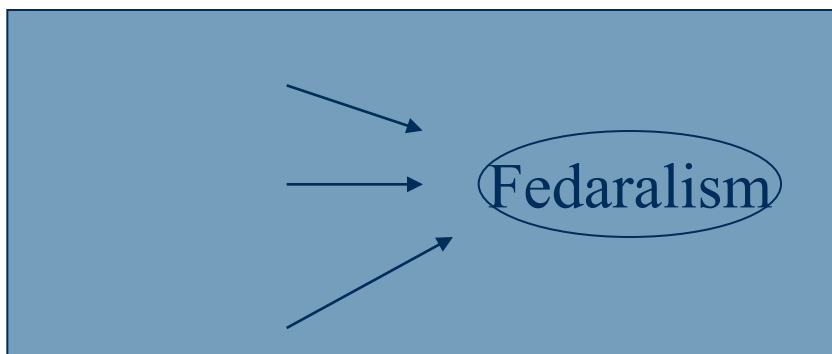
- W. Riker: „coming together“
- A. Stepan: „holding together“

■ Riker

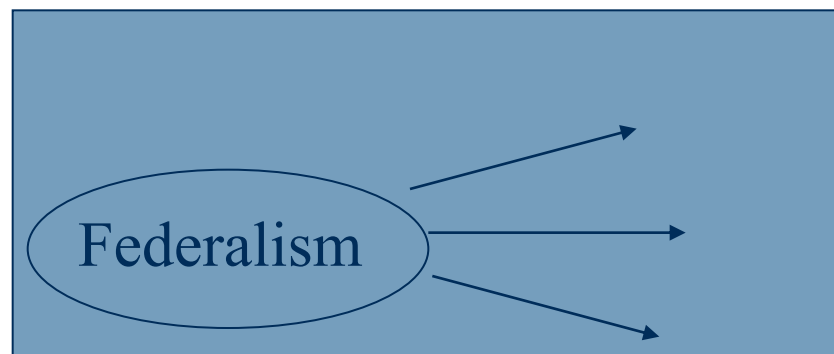
- Inspirace Montesquieu
- Původ federace: asociace/spojení malých států proti vnějšímu nepříteli
  - Hlavní motivace: obranné a vojenské důvod

Federalism

Riker: coming together

Stepan: holding together

Federalismus

- **„coming together“**
  - vytváření společných (centrálních/federálních) institucí
  - Centralizační tendence
- **„holding together“**
  - Přenos kompetencí na nižší úrovně vládnutí
  - Decentralizační tendence

Federalismus

- **Riker: 3 hlavní důvody pro vznik federace**
  - **Vojenské důvody**
  - **patriotismus**
  - **Hospodářská, obchodní omezení**

Federalismus (Riker)

■ Patriotismus

- Jde většinou ruku v ruce s vojenskými ohledy

■ Příklady

- Argentina, Mexiko, Austrálie, Brazílie, Švýcarsko, USA

Federalismus (Riker)

- **Obchodní, ekonomická omezení (sekundární důvod pro vznik federace)**
  - **Odstranění celních a dalších obchodních bariér – volný trh = nástroj pro podporu ekonomického růstu a prosperity**
  - **Posílení vlastní ekonomické síly vůči vnějšímu světu**
  - **Celní unie – efektivita**
  - **Riker: this motive is, however, secondary**
  - **Příklad: evropská integrace (částečně)**

Federalismus (Stepan)

- **Stepan (2006):**
  - Hlavním motivem pro federaci – udržení jednotného teritoria
  - Obrana proti separatismu
  - Řešení pro etnicky rozdělené země
  - Pragmatismus nikoli cíl sám o sobě
- **Příklady**
  - Nigérie, Indie

Důvody pro vznik federace: shrnutí

- **Ekonomické – např. USA – odstranění celních bariér, posílení vlastní konkurence na světovém trhu**
- **Zahraničně-politické – USA, Austrálie, Kanada – obrana členských států proti vnější hrozbě**
- **Zeměpisné – rozlehlost – Švýcarsko, Pákistán (do r. 1971)**
- **Historicko-kulturní – např. Německo**
- **Národnostní – Belgie, ČSFR, Indie, Pákistán**

Příklady federací

■ 2 typy

- Demokratické federace
- Socialistické federace

■ Po r. 1917 tzv. socialistická federace

■ Sovětská federace

- Přechodně sem spadala i Zakavkazská federace (Gruzie, Arménie, Ázerbajdžán)
- Právo členů federace na secesi
- Kvůli totalitnímu systému a systému jediné strany federace nesplňovala základní státoprávní a demokratické standardy

■ Socialistická federativní republika Jugoslávie

■ Československá socialistická republika

- zákaz majorizace ve Sněmovně národů Federálního shromáždění ČSFR

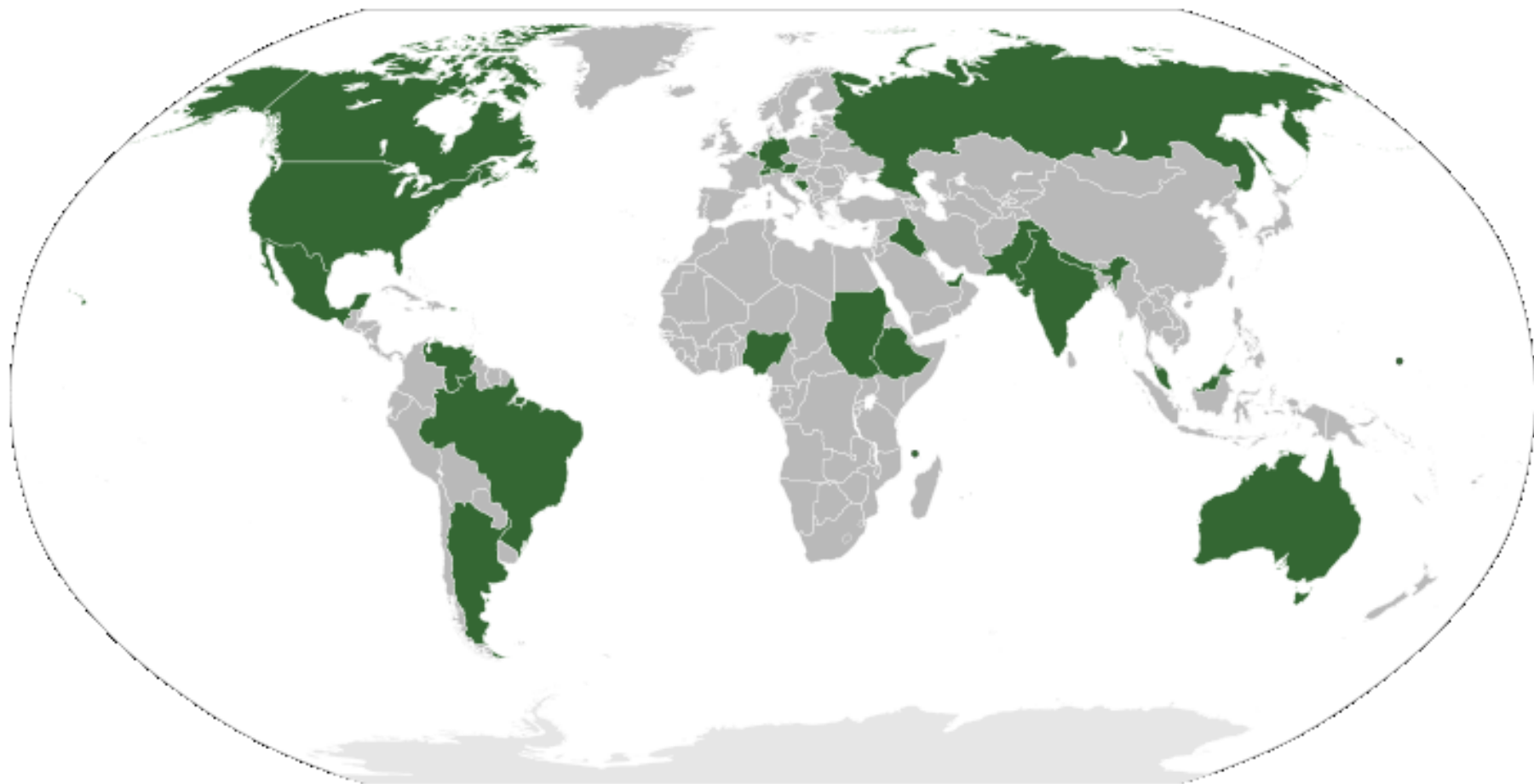
Federace

- **Rusko – ústava Ruské federace (1993)**
  - 21 republik
  - 6 krajů
  - 49 oblastí
  - 2 města federálního významu
  - 1 autonomní oblast
  - 10 autonomních okruhů

Federace

- SRN, Belgie, Rakousko, Švýcarsko, USA, Mexiko, Argentina, Brazílie, Venezuela, Nigérie, Austrálie, Mikronésie, Malajsie, Pákistán, Indie, SAE, Etiopie, Komory
- Dvoukomorové parlamenty

Federace

Konfederace a liga

■ Liga

- historicky starší a nižší spojení států – př. Spojení italských států ve 12.století

■ Konfederace

- Sdružení států či státním spolkem, vytvořeným na smlouvě mezi nimi
- Od aliance se liší tím že,
  - aliance se zakládá výlučně na mezinárodně právních vztazích
  - aliance nezřizuje společné orgány, jejíž kompetence by se dotýkala působnosti státních orgánů jednotlivých států
- Od federace se liší tím,
  - Že subjekty federace mohou z konfederace vystoupit

Konfederace

■ Hlavní rysy konfederace

- Mezinárodně právní základ vzniku konfederace
- Státní suverenitu mají členské státy
  - Členské státy výlučně rozhodují o svých státoprávních otázkách (mohou měnit své území apod.)
- právo členských států z konfederace vystoupit
- Společné věci rozhodují členské státy prostřednictvím stálých společných orgánů konfederace v rozsahu zřizovací smlouvy
- Neexistuje občanství konfederace
- Legislativu vydávají členské státy konfederace
  - Kompetenční výsost je soustředěna u jednotlivých členských států
- Společná moc konfederace se týká jen nejvyšších orgánů jednotlivých států, nikoli občanů jednotlivých států

Konfederace

- Švýcarsko (1291-1847)
- Holandsko (1579-1597)
- USA (1777-1787)
- Německý spolek (1815-1866)
- Senegambie (1983-1990)
- Rakousko-Uhersko
- Švédsko-norská unie (1814-1905)
- Spíše nestabilní formy – Jugoslávie, ČSFR

Unie - společenství států

■ 2 typy unie

■ Reálná unie

- Monarcha je z titulu svého panovnického práva ipso iure hlavou více států
- Státy unie mají některé společné orgány pro správu záležitostí unie jako celku

■ Personální unie

- Panovník se stane hlavou více států jinak než ipso iure, tj. např. děděním sňatkem

Ústava

■ Nejstarší platné ústavy

- [San Marino (1600)]

- USA (1787)

- Norsko (1814)

■ 1638 „Fundamental Orders“ pro Connecticut

- Text považován za nejstarší ústavu na světě

Klasifikace ústav

■ Podle typu kodifikace

- „nepsané“ ústavy – Nový Zéland, Spojené království, Izrael, Saúdská Arábie, Omán
  - Kombinace psaných textů a konvencí
- „psané“ ústavy – ČR, SRN, Francie, USA (1787)...

Klasifikace ústav

■ Podle míry rigidity

■ Rigidní

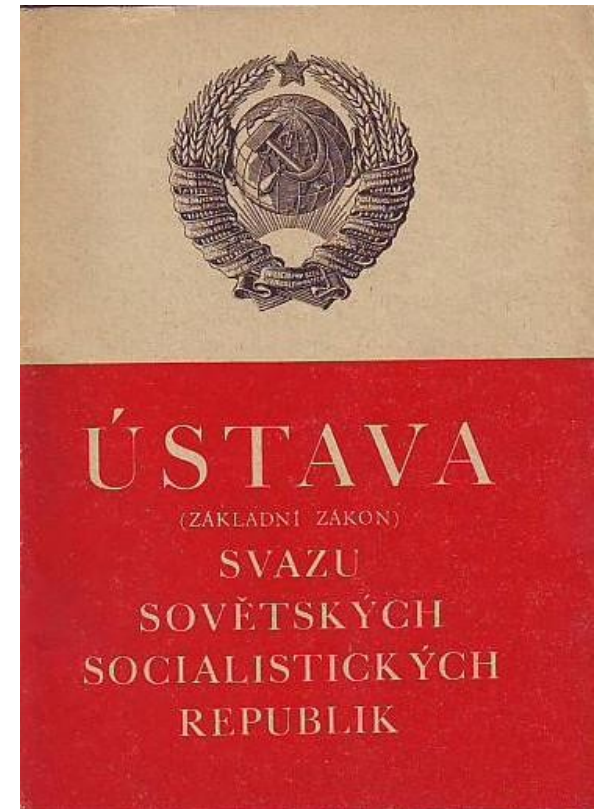
- Obtížně měnitelné
- referenda: Dánsko, Irsko, Španělsko
- Dvojí parlamentní souhlas – Švédsko, Norsko (změna musí být potvrzena po dalších volbách)
- kvalifikované většiny – ČR (3/5 všech poslanců a 3/5 přítomných senátorů), SRN
- Kvalifikovaná většina + další požadavky (USA – 2/3 většina v obou komorách + ratifikace $\frac{3}{4}$ států)

■ Flexibilní

- Relativně snadno měnitelné – běžnými zákony (např. nekodifikované ústavy)

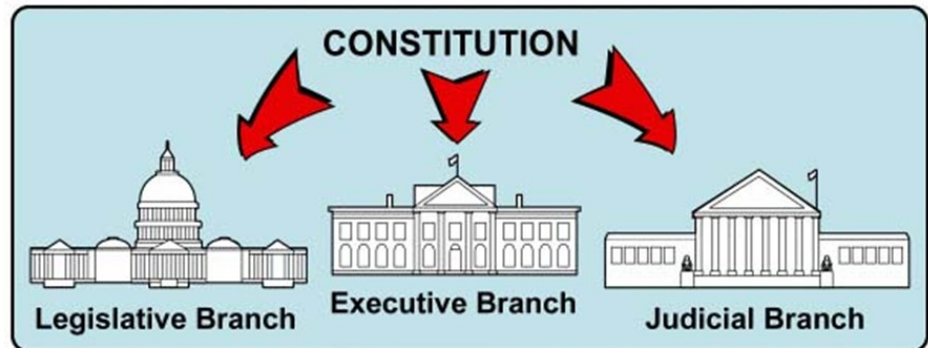
Klasifikace ústav

- **Podle míry shody mezi realitou a obsahem ústav**
  - Nominální ústavy (platné pouze „na papíře“) – cílem budít zdání legitimacy, legality
- **Podle obsahu ústavy a struktury institucí**
  - Republikánské x monarchistické
  - Federalistické x ústavy unitárních států
  - Parlamentní x prezidentské režimy

Dělbá moci

- **Klasická dělbá moci (Montesquieu – 1689-1775)**
  - Cílem je moc rozdělit, vzájemně vyvážit
  - obava před koncentrací moci – viz Hobbes – teorie absolutismu
  - Zavádí systém brzd a protiváh (*checks and balances*)

Dělba moci

■ Zákonodárná (legislativní)

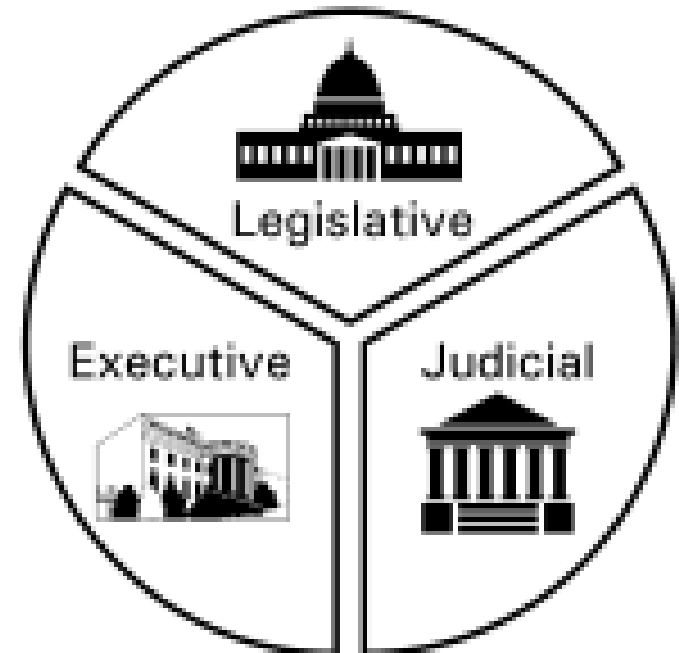
- Navrhuje zákony
- Schvaluje zákony
- Kontroluje výkonnou moc

■ Výkonná (exekutivní)

- navrhuje zákony
- provádí zákony

■ Soudní

- interpretace (výklad) zákonů

Zákonodárná moc

■ Funkce

- navrhuje zákony
- přijímá zákony
- Kontroluje vládu

■ Různá označení

- Parlament, Zákonodárny sbor
- Kongres, Národní shromáždění, Spolkový sněm
- Riksdag, Folketing, Althing, Storting, Eduskunta, Duma, Sejm, Riigikogu, Diet

Struktura parlamentu

■ **System parlamentních výborů**

- Specializované orgány parlamentu
- Příprava a projednávání legislativních návrhů
- Stále výbory, ad hoc výbory

■ **Unikameralismus - bikameralismus**

- Unikameralismus (např. Slovensko, Maďarsko, Švédsko, Dánsko, Nový Zéland)
- Bikameralismus (ve federálních státech – USA, SRN, v kulturně heterogenních zemích - Nizozemsko, i jinde ČR, GB, USA)

Unikameralismus

- **Maďarsko**
- **Slovensko**
- **Dánsko (od 1953)**
- **Švédsko (od 1970)**
- **Nový Zéland (od 1950)**
- **Finsko**
- **Portugalsko**
- **Řecko**

Bikameralismus

- **Druhá komora reprezentuje**
  - **Nižší správní jednotky (Francie)**
  - **Jednotlivé země federace (USA)**
  - **Různorodé společenské skupiny (Irsko, Slovinsko)**
  - **Občany země (jiný způsob – jiný volební systém)**

Bikameralismus

■ 1795 thermidorská ústava

- Výkonná moc – pětičlenné direktorium, volené Radou starších na návrh Rady 500

- **Legislativa**

- Rada starších
- Rada 500

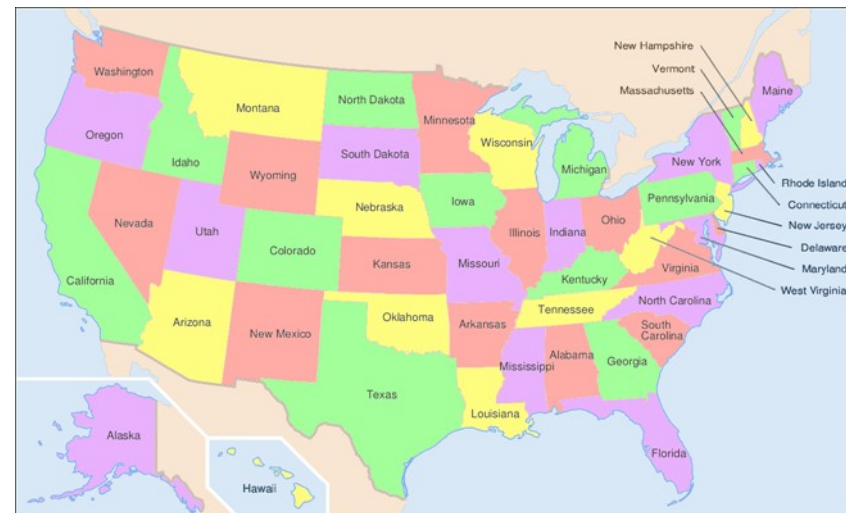
■ poprvé v dějinách Francie – bikameralismus

Bikameralismus

- **Problémy bikameralismu/unikameralismu (Abbé Siéyés 1789:**
  - jestliže druhá komora souhlasí s první, je zbytečná
  - jestliže s ní nesouhlasí, je nebezpečná a škodí
- **Slabý bikameralismus**
  - horní komora je slabší – např. Polsko, ČR
- **Silný/symetrický bikameralismus**
  - obě komory jsou přibližně stejně silné – Itálie, USA

Bikameralismus – příklad USA: Kongres

- 2 komory – Sněmovna reprezentantů a Senát
- Senát – zastupuje jednotlivé státy
  - Každý stát 2 zástupce
- Senát volen od r. 1913 přímo (XVII. dodatek Ústavy)

Bikameralismus – příklad Slovinsko

- **Národní rada – horní komora slovinského parlamentu**
- **Zástupcem sociálních, ekonomických, profesních a lokálních zájmů**
  - **A) funkcionální zájmy**
  - **B) teritoriální zájmy**
  - **Celkem 40 členů, kteří reprezentují hlavní segmenty společnosti**
    - 4 zástupci zaměstnavatelů
    - 4 zástupci odborů
    - 4 zástupci farmářů, řemeslníků, obchodníků a nezávislých profesí
    - 6 zástupců nekomerční sféry
    - 22 zástupců místních zájmů

Bikameralismus - Slovinsko

- **Cílem zajistit maximální odbornost a omezit vliv politických stran**
  - **Vliv politických stran je omezen zejména v případě funkcionálních zájmů**
- **Nepřímé volby – prostřednictvím volitelů v rámci zájmových skupin a orgánů samosprávy**

Bikameralismus – příklad Irska

- **Parlament (Oireachtais) má 2 komory – Sněmovna reprezentantů a Senát**
  - 11 členů jmenuje premiér
  - Po 3 členech jmenuje Univerzita v Dublinu a Irská národní univerzita
  - 43 členů je zvoleno z řad kandidátů tzv. profesních panelů členy parlamentu a představitelů samospráv
    - Kulturní a vzdělávací panel
    - Zemědělský panel
    - Dělnický panel
    - Průmyslový a obchodnický panel
    - Panel veřejné správy a sociálních služeb
  - Kandidáti jsou většinou úzce napojeni na politické strany

Argumenty pro bikameralismus

- reflexe třídních či jiných společenských štěpení
- paralelní reprezentace různých zájmů uvnitř státu a reprezentace regionů, států uvnitř federace apod.
- vzájemná kontrola a pojistky proti legislativním omylům
- kontrola dodržování ústavnosti a pojistka proti tyranii momentální politické většiny
- předcházení chybám pramenícím z omylu, ukvapenosti či emocí lidí rozhodujících v jediném sboru, na stejném místě, v tutéž chvíli a pod vlivem stejné nálady a stejných vůdců

Argumenty proti bikameralismu

- **škodlivost**
- **zbytečnost**
- **nákladnost**

Hodnocení bikameralismu

■ 3 měřítka

- princip legitimacy - je třeba zohlednit to, zda druhá komora vychází z voleb, jakých, a kdo v ní zasedá
- aspekt reprezentativnosti - koho nebo co daná komora reprezentuje (př. aristokraté ve Velké Británii)
- aspekt funkcionální - kontrola činnosti první komory, součást zákonodárného mechanismu

Požadavky na podobu druhé komory

- **Odlišnost s cílem zajistit pluralitu názorů**
  - jiný volební systém
  - odlišné funkční období
- **Reprezentativnost**
- **Vlastní kompetence**

Hodnocení bikameralismu

- **Neexistuje univerzální model**
  - Vždy závisí na konkrétním státu a jeho podobě
- **Obecně**
  - **Unikameralismus**
    - Malé, kulturně homogenní státy
    - Unitární
  - **Bikameralismus**
    - Federace či silně decentralizované státy (výjimka- Mikronésie)
    - Velké státy
    - Kulturně heterogenní země

Unikameralismus – zvláštní případy

- **Německo**
- **kvalifikovaný /modifikovaný unikameralismus**
  - **Norsko (do 2009)**
  - **Island (do 1991)**

Německo

- **Parlament = Bundestag (Spolkový sněm)**
- **Bundesrat**
  - není druhou komorou, ale výrazem státnosti jednotlivých spolkových zemí
  - zástupci spolkových vlád
  - imperativní mandát
- **Ústavně-formálně: unikameralismus**
- **Prakticko-politicky (politologicky): bikameralismus**

Norsko

- Storting měl 2 části – Odelsting (3/4 členů), Lagting (1/4)
- Obě části jsou voleny současně, jednotně, až po zvolení dochází k rozdělení na 2 části
- Kořenem pro toto rozdělení je snaha zabránit absolutní převaze početnějšího stavu farmářů
- V Lagtingu měli původně sedět zejména právníci
- Zákon projednán nejdříve v Odelstingu, Lagting má právo návrh zamítnout
- Pokud je návrh zamítnut 2x, Storting se schází na plenární schůzi, kde je třeba 2/3 většina
- od podzimu 2009 – jedna jednotná komora

Island (do roku 1991)

- parlament formálně rozdělen do dvou kvazi-komor,
- byly voleny dohromady
- až po volbě se rozdělil Althing na 2 části

Struktura parlamentu – zvláštní případy

■ 1804 císařství Francie

■ 4 komory parlamentu

- Státní rada (návrh zákonů)
- Tribunát (diskuze nad zákony)
- Zákonodárny sbor (hlasování o zákonech)
- Senát (strážcem ústavnosti)

Struktura parlamentu – zvláštní případy

■ Jihoafrická republika

- Režim apartheidu (rasové segregace)
- Parlament měl 3 komory
  - House of Assembly (pouze pro „bílé“)
  - House of Representatives (pro „barevné“)
  - House of Delegates (pro Asiaty)
- Každá z komor měla ministerskou radu, ale Prezidentská rada (bílého prezidenta) mohla vetovat jakékoli rozhodnutí „barevné“ a „asiatské“ komory

■ Socialistická federativní republika Jugoslávie

- Pětikomorový parlament (1963-1974) – Ústava z roku 1963 (čl.165)
- Parlament – Federální shromáždění
  - Federální sněmovna
  - Sněmovna pro ekonomiku
  - Sněmovna pro vzdělávání a kulturu
  - Sněmovna pro sociální péči a zdraví
  - Politicko-organizační sněmovna
- Každá komora měla 120 členů